

AMORTİSMANA TABİ İKTİSADİ KIYMETLERİN İLK İKTİSABINDA KREDİ KULLANIMINDAN KAYNAKLANAN FAİZ ve KUR FARKLARI ile İLGİLİ ÖZELLİKLİ BAZI DURUMLAR

SPECIAL CASES ON EXCHANGE AND INTEREST DIFFERENCES STEMMING FROM THE FIRST USE IN THE FIRST ACQUISITION OF ECONOMIC ASSETS SUBJECT TO DEPRECIATION

Hakan GÜNER*

öz

Günümüz piyasa koşullarında işletmeler, büyük çapta yatırımların finansmanda ve amortismanına tabi iktisadi kıymetlerin ediniminde (özellikle makine, teçhizat, teknolojik demirbaş alımları ve tevsi yatırımların finansmanı) yoğunlukla finansman ihtiyaçlarını bankalardan ve benzeri finans kurumlarından sağladıkları krediler ile karşılamaktadırlar.

İşletmelerin her geçen gün artan kredi borçları, beraberinde yüklü finansman giderlerini ortaya çıkarmış, temelde faiz ve dövizli kredi kullanımından kaynaklı kur farkı şeklinde ortaya bu giderlerin iktisap edilen amortismanına tabi iktisadi kıymetin maliyet bedeline mi intikal ettirileceği yoksa doğrudan ilgili yılın giderleri arasında mı gösterileceği hususları mükelleflerde tereddütlere neden olmuştur. Maliye Bakanlığı oluşan tereddütleri gidermek amaçlı çıkardığı tebliğler ve özgelgelerle konuya ilişkin çeşitli açıklamalar da bulunmuştur.

ABSTRACT

In today's markets firms get loans from banks and finance institutions in order to meet their needs in financing investments and acquisition of economic assets subject to depreciation, especially machinery, equipment, technological fixture purchases and investment in financing.

Arising credit debts bring about the fact of increased finance costs of firms and caused hesitation when it comes to the recognition of costs based on the exchange rate differences due to the use of interest and foreign currency loans, whether to add these costs in the cost price of depreciable economic asset acquired or among the expenses of the related year directly. The Ministry of Finance has made various statements on the issue and has issued notifications and rulings to eliminate doubts.

In our study, overview of special cases that

* Vergi Müfettiş Yardımcısı

Çalışmamızda, amortismanına tabi iktisadi kıymetin ilk iktisabında, kredi kullanımından kaynaklı faiz ve kur farklarının gider veya maliyet olarak kayıtlara ettirilmesi esnasında oluşabilecek bazı özellikli durumlara ve bu durumlara ilişkin mevzuat hükümleri çerçevesinde yapılan değerlendirmelerimize yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Faiz, Kur Farkı, Maliyet Bedeli, Amortisman.

can be encountered in the recognition of interest and exchange differences stemming from credits used in the first acquisition of economic assets subject to depreciation are presented and assessments is revealed in the frame of legislation.

Keywords: Interest, exchange rate difference, cost price, depreciation

1- GİRİŞ

213 sayılı Vergi Usul Kanununun¹ 262'nci maddesinde, maliyet bedelinin, iktisadi bir kıymetin iktisap edilmesi veyahut değerinin artırılması münasebetiyle yapılan ödemelerle bunlara müteferri bilimum giderlerin toplamını ifade ettiği, 269'uncu maddesinde ise iktisadi işletmelere dahil bilimum gayrimenkullerin maliyet bedelleri ile değerlendirileceği; bu Kanun'a göre, gayrimenkullerin mütemmim cüzüleri ve teferruatının; tesisat ve makinelerin; gemiler ve diğer taşıtlar ile gayrimaddi hakların gayrimenkuller gibi değerlendirileceği hükmü yer almaktadır.

VUK'un 269'uncu madde hükmünden hareketle maliyet bedeli tanımına;

- İktisadi kıymetin iktisap edilmesi için yapılan giderler,
 - İktisadi kıymetin değerinin arttırılması için yapılan giderler,
 - İktisadi kıymetin iktisap edilmesi veya değerinin arttırılması amacıyla yapılan giderlere müteferri bilimum giderler,
- girmektedir.

262'nci madde hükmünde yer alan müteferri gider kavramı önem arz etmekte olup, müteferri; "*bir kökle ilgili, aynı kökten gelen*"² anlamına gelmektedir. Buradan hareketle müteferri gider; asıl gider olarak yapılan iktisadi kıymetin edinimi ve değerinin artırılması maksadıyla yapılan giderler ile aynı amaca hizmet eden, bu giderler yapılmaması idi iktisadi kıymetin ediniminin veya kendisinden beklenen yararın gerçekleşmeyeceği kabul edilen gider olarak tanımlanabilir.

Amortismanına tabi iktisadi kıymet edinimi sırasında ve sonrasında katlanılan faiz ve kur farklarının müteferri gider tanımından hareketle maliyete mi intikal ettirileceği yoksa doğrudan ilgili yılın giderleri arasında mı gösterileceği, hangi dönemlerde nasıl davranılacağı mükellefler arasında uygulama farklılıkları ve kafa karışıklıklarına neden olmuş, vergi idaresi de oluşan bu muğlak durumu netleştirmek amacıyla tebliğlerde konuya ilişkin açıklamalarda bulunmuştur. Ancak tebliğlerde kullanılan ifadelerin özenle seçilmeyişi, zaman içerisinde uygulamadan doğabilecek bütün alternatif durumların tebliğlerle düzenlenemeyeceği hususu, mükellef bazında ortaya çıkan ve kendisine intikal eden yeni durumlara karşı vergi idaresini verdiği özeldeler ile uygulamaya yön vermeye yöneltmiştir.

¹ 10.01.1961 tarih ve 10703 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

² <http://www.osmanlice.com/osmanlica-23408-nedir-ne-demek.html>

2- AMORTİSMANA TABİ İKTİSADİ KIYMETLERİN İLK İKTİSABINDA KREDİ KULLANIMINDAN KAYNAKLANAN FAİZ ve KUR FARKLARININ DURUMU

2.1- Konuya İlişkin Yasal Mevzuat ve Değerlendirmelerimiz

Vergi idaresine yapılan çeşitli müracaatlardan, yatırımların finansmanında kullanılan kredilere ilişkin faiz giderleri ile yurt dışından döviz kredisiyle sabit kıymet ithal edilmesi nedeniyle ortaya çıkan kur farklarının, sabit kıymetin maliyet bedeline mi intikal ettirileceği yoksa doğrudan ilgili yılın giderleri arasında mı gösterileceği hususlarında tereddütler bulunduğu anlaşılmış bunun üzerine çıkarılan 163 Sıra no'lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliğinde;³

“Yatırımların finansmanında kullanılan kredilerle ilgili faizlerden kuruluş dönemine ait olanların sabit kıymetle birlikte amortisman yoluyla itfa edilmek üzere yatırım maliyetine eklenmesi gerekmekte; işletme dönemine ait olanların ise, ilgili buldukları yıllarda doğrudan gider yazılması ya da maliyete intikal ettirilmek suretiyle amortismana tabi tutulması,

“Döviz kredisi kullanılarak yurt dışından sabit kıymet ithal edilmesi sırasında veya sonradan bu kıymetlere ilişkin borç taksitlerinin değerlemesi dolayısıyla ortaya çıkan kur farklarından, sabit kıymetin iktisap edildiği dönem sonuna kadar olanların, kıymetin maliyetine eklenmesi zorunlu bulunmakta; aynı kıymetlerle ilgili söz konusu dönemden sonra ortaya çıkan kur farklarının ise, ait oldukları yıllarda doğrudan gider yazılması ya da maliyete intikal ettirilerek amortisman konusu yapılması, mümkün bulunmaktadır.” açıklamalarına yer verilmiştir.

163 no'lu Tebliğde aleyhte oluşan kur farklarına ilişkin açıklamalara yer verilmişken lehe oluşacak kur farklarına değinilmemiştir. Bu konuya ilişkin açıklamalara 334 Sıra no'lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliğinde⁴ şu şekilde yer verilmiştir;

163 sıra numaralı Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği ile yatırımların finansmanında kullanılan kredilere ilişkin faiz giderleri ile yurt dışından döviz kredisi ile sabit kıymet ithal edilmesi nedeniyle ortaya çıkan kur farklarının, aktifleştirme tarihine kadar olan kısmının maliyete intikal ettirilmesi, aktifleştirildikten sonraki döneme ilişkin olanların ise seçimlik hak olarak doğrudan gider yazılması veya maliyete intikal ettirilmek suretiyle amortismana tabi tutulması gerektiği açıklanmış bulunmaktadır.

Lehe oluşan kur farklarının da aktifleştirme işleminin gerçekleştiği dönemin sonuna kadar oluşan kısmının maliyetle ilişkilendirilmesi, aktifleştirildikten sonraki döneme ilişkin olanların ise kam-biyo geliri olarak değerlendirilmesi veya maliyetten düşülmek suretiyle amortismana tabi tutulması gerekecektir. Ayrıca, daha sonraki dönemlerde, seçimlik olarak hangi hak kullanılmışsa o yönetime göre işlem yapılmasına devam edilecektir.

163 ve 334 no'lu Tebliğler birlikte değerlendirildiğinde sabit kıymet (amortismana tabi iktisadi kıymet) ithal edilmesi sırasında veya sonradan bu kıymetlere ilişkin borç taksitlerinin değerlemesi dolayısıyla ortaya çıkan **aleyhte oluşan kur farklarından, sabit kıymetin iktisap edildiği (aktifleştirme işleminin gerçekleştiği) hesap dönemi sonuna kadar** olanların kıymetin maliyetine eklenmesi zorunlu bulunmakta; aynı kıymetlerle ilgili söz konusu dönemden sonra ortaya çıkan kur farklarının ise, ait oldukları yıllarda doğrudan gider yazılması ya da maliyete intikal ettirilerek amortisman konusu yapılması hususunda mükelleflere seçim imkanı tanındığı sonucuna ulaşılmaktadır.

³ 27.1.1985 tarih ve 18648 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

⁴ 05.05.2004 tarih ve 25453 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

Aynı duruma lehte oluşan kur farkları yönünden bakıldığında, **sabit kıymetin iktisap edildiği (aktifleştirildiği) hesap döneminin sonuna kadar** olan kur farklarının maliyetten düşülmesi zorunlu bulunmakta, aynı kıymetlerle ilgili söz konusu dönemden sonra ortaya çıkan kur farklarının kambiyo karı olarak değerlendirilmesi veya maliyetten düşülmesi mükellefin ihtiyarına bırakılmaktadır. Ancak 334 no'lu Tebliğde açıkça belirtildiği üzere, mükellefe seçim imkânı tanınan dönemde seçimlik olarak hangi hak kullanılmışsa daha sonraki dönemlerde de o yöntemle göre işlem yapılmasına devam edilecektir.

334 no'lu Tebliğde geçen "aktifleştirme" kavramı, iktisadi kıymetin iktisap edilerek defter kayıtlarına geçirilmesini, değerlendirme gününde envantere dahil olmasını ve kullanıma hazır halde bulundurulmasını⁵ yani amortisman ayrılabilir halde bulunmasını ifade etmektedir.

Örneğin, işletme tarafından 12.10.2015 tarihinde döviz cinsinden banka kredisi kullanılarak satın alınan, aynı tarihte yasal kayıtlara intikal ettirilen ve montaj gerektirmeyen (doğrudan çalışabilir) makine için aktifleştirilme işlemi 12.10.2015 tarihi itibarıyla tamamlandığından bu tarihten aktifleştirme işleminin gerçekleştiği hesap döneminin (2015) sonu olan 31.12.2015 tarihine kadar (bu tarihte yapılacak değerlendirme işleminden doğacak kur farkı dahil) ortaya çıkacak aleyhte ve lehte kur farklarının iktisadi kıymetin maliyeti ile ilişkilendirilmesi zorunludur. Buna karşılık söz konusu makinenin montaj gerektiren bir makine olduğunu ve montajın ilgili servis tarafından 2016 yılında gerçekleştirildiğini varsayarsak aleyhte veya lehte oluşan kur farklarının, aktifleştirme işleminin gerçekleştiği hesap döneminin (2016) sonu olan 31.12.2016 (bu tarihte yapılacak değerlendirme işleminden doğacak kur farkı dahil) tarihine kadar iktisadi kıymetin maliyetiyle ilişkilendirilmesi zorunlu olacaktır. Bu tarihten sonra (ilk durumda 01.01.2016, ikinci durumda 01.01.2017) ortaya çıkacak kur farkların tercih edilen yöntemle göre maliyetle ilişkilendirilmesi veya doğrudan gider yazılması (lehte kur farkları için kambiyo karı yazılması) ve izleyen dönemlerde de aynı yöntemin uygulanması gerekmektedir.

Olaya kredi faizleri yönünden bakıldığında durum kur farklarına nazaran biraz daha karışık görünmekle birlikte aslında zorunlu ve ihtiyari dönemler için farklı tabirler kullanılsa da uygulama kur farklarıyla aynıdır. 163 no'lu Tebliğ'e göre, yatırımların finansmanında kullanılan kredilerle ilgili faizlerden **kuruluş dönemine** ait olanların sabit kıymet ile birlikte amortisman yoluyla itfa edilmek üzere yatırımın maliyetine eklenmesi bir zorunluluk olarak getirilmişken, **işletme dönemine** ait olan kredi faizlerinin ise ilgili buldukları yıllarda doğrudan gider yazılması ya da maliyete intikal ettirilmek suretiyle amortisman tabii tutulması mükellefin ihtiyarına bırakılmış durumdadır.

Bahse konu Tebliğ'de, yatırım dönemi ve işletme dönemi ifadelerinden hangi zaman aralığının kastedildiği açıklanmamıştır. Bununla birlikte 334 no'lu Tebliğde yapılan açıklamalardan, kuruluş döneminin tıpkı kur farklarında olduğu gibi **amortisman tabii iktisadi kıymetin aktifleştirme işleminin gerçekleştiği hesap döneminin sonuna kadar olan süreyi, işletme döneminin** ise **iktisadi kıymetlerin aktifleştirilme işleminin gerçekleştiği hesap dönemini izleyen dönemleri** ifade ettiği anlaşılmaktadır. Yatırım indirimi ile açıklamaların yer aldığı 187 Seri no'lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinde⁶ yapılan açıklamalar açıklanan bu durumu destekler mahiyettedir. Söz konusu Tebliğ'e göre;

"Yatırım indirimi konusuna giren aktif değerlerin finansmanında kullanılan krediler nedeniyle doğan kur farkları ve faizler, yatırıma konu iktisadi kıymetlerin maliyet unsuru olduğundan, yatırım

⁵ İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığının 10.02.2015 tarih ve 11395140-105 [313-2014VUK1-18640]-229 sayılı Özelgesi

⁶ 03.08.1995 tarih ve 22363 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

indirimi kapsamına girmektedir. Buna göre, yatırım konusu iktisadi kıymetlerin **aktife alındığı dönem sonuna kadar** ortaya çıkan ve maliyete intikal ettirilen kur farkları ve faizlere yatırım indirimi uygulanır.

Ancak, yatırım konusu **iktisadi kıymetlerin aktifleştirilerek üzerinden amortisman ayrılabilir hale geldiği dönemi izleyen dönemden** itibaren, bunlarla ilgili olarak ortaya çıkan kur farkları ve faizlere yatırım indirimi uygulanması mümkün değildir.

Diğer taraftan, iktisadi kıymetin maliyetine giren montaj ve taşıma giderlerine ilişkin harcamaların yatırım indiriminden faydalanacağı tabiidir.

Önceki bölümde açıklanan tebliğ hükümleri birlikte değerlendirildiğinde kur farkları ve kredi faizleri için maliyet ile ilişkilendirilmesi zorunlu olan dönem ile ihtiyari olarak maliyet ile ilişkilendirileceği veya gider (lehe kur farklarında kambiyo karı) yazılabilecek olan dönemlerin aynı olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Konuya ilişkin en net ve özet olarak değerlendirilebilecek açıklamalara, gayrimenkul alımı nedeniyle dövizli banka kredisi kullanan mükellefin kredi faizi ve kur farklarının gider yazılmasında veya maliyete atılmasında yaşadığı tereddüt üzerine verilen Özelge'de⁷ aşağıdaki gibi yer verilmiştir.

... Şirketinizin kullandığı dövizli banka kredisinin ... Alışveriş Merkezi'nin iktisabında kullanılması durumunda; ödenen faizlerin, **gayrimenkulün aktife alındığı hesap dönemi sonuna kadar** olan kısmının maliyete intikal ettirilmesi zorunlu olup, sonraki dönemlerde ödenen kredi faizlerinin ise maliyete intikal ettirilmesi veya doğrudan gider olarak indirilmesi mümkün bulunmaktadır.

Aleyhte oluşan kur farklarının, **sabit kıymetin aktifleştirildiği dönemin sonuna kadar** olan kısmının maliyete intikal ettirilmesi, **aktifleştirildiği dönemden sonraki döneme** ilişkin olanların ise seçimlik hak olarak doğrudan gider yazılması veya maliyete intikal ettirilmesi, lehe oluşan kur farklarının da, sabit kıymetin aktifleştirme işleminin gerçekleştiği dönemin sonuna kadar oluşan kısmının maliyetle ilişkilendirilmesi, aktifleştirildiği dönemden sonraki döneme ilişkin olanların ise kambiyo geliri olarak değerlendirilmesi veya maliyetten düşülmek suretiyle dikkate alınması gerekmektedir.

Ancak, amortisman tabi iktisadi kıymetlerin iktisabında kullanılan bir krediye ilişkin ödenen faiz ve oluşan kur farkının birlikte değerlendirilmesi, kıymetin aktife alındığı hesap dönemini takip eden hesap dönemlerinde ödenen faiz ve oluşan kur farkının ya maliyete eklenmesi veya doğrudan gider kaydedilmesi ve yapılan bu seçimin daha sonraki dönemlerde de değiştirilmeksizin uygulanması icap etmektedir.

3- FAİZ ve KUR FARKLARININ MALİYET veya GİDER YAZILMASINDA İLGİLİ ÖZELLİKLI BAZI DURUMLAR

3.1- Faiz ve Kur Farkları Nedeniyle Maliyetin Dönemler İtibariyle Değişmesinin Amortisman Etkisi

Amortisman tabi iktisadi kıymetlerin ilk iktisabında kredi kullanımından kaynaklanan faiz ve kur farklarının yapılan tercih kapsamında iktisadi kıymetin faydalı ömrü boyunca iktisadi kıymetin maliyetine eklenmesi (tercihen) halinde amortisman uygulaması, maliyetin dönemler itibariyle değişkenlik gösterebilmesi nedeniyle özellik arz etmektedir. Zira dövizli kredi kullanılması halinde aktifleştirme

⁷ İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığının 17.04.2014 tarih ve 11395140-105[262-2012/VUK-1- . . .]-1012 sayılı Özelgesi

dönemini takip eden dönemlerde oluşacak kur farkları iktisadi kıymetin maliyetini artırabileceği gibi lehe kur farkları nedeniyle düşürmesi de mümkün olabilmektedir. Böyle bir durumda ilgili borç hesabı öncelikle değerlendirilecek ve VUK'un 280 ve 285'inci maddeleri gereği yapılacak değerlendirme işlemine istinaden oluşan faiz ve varsa kur farkları iktisadi kıymetin maliyeti ile ilişkilendirilecektir.

İkinci aşama olarak oluşan yeni maliyet bedeli üzerinden ve kalan faydalı ömre göre amortisman ayrılmasına devam edilecektir. Konunun daha iyi anlaşılabilmesi için kurgulanan örnek olay muhasebe kayıtları ile aşağıda çözümlenmiştir.

Örnek: (P) Ltd. Şti., yeni fabrikasında üretim sürecinde kullanılmak üzere bir adet makineyi ithalatçı (R) AŞ'den dövizli banka kredisi ile borçlanarak 20.07.2015 tarihinde 50.000 € bedelle satın alınmış ve aktife kaydedilmiştir. Bu alıma ilişkin KDV peşin ödenmiş, geri kalan meblağ için ithalatçı firmaya borçlanılmıştır. Borçlanılan meblağa ilişkin ödemeler 30.11.2015 tarihinde ve 02.02.2016 tarihinde 2 eşit taksitte yapılacaktır. **(Makinenin faydalı ömrü 5 yıldır, mükellef kurum makineye normal amortisman yöntemini tercih etmektedir, Mükellef kurum zorunlu ve ihtiyari bütün giderlerini maliyete atmaya tercih etmektedir, KDV %18 olarak alınacaktır)**

- 20.07.2015 tarihinde 1 € 3 TL
- 30.11.2015 tarihinde 1 € 3,10 TL
- 31.12.2015 tarihinde 1 € 2,95 TL
- 02.02.2016 tarihinde 1 € 3,05 TL'dir.

Örneğimizde mükellef kurum banka kredisi yerine ithalatçı firmaya döviz cinsinden borçlanmayı tercih etmiştir. Bu noktada bazı açıklamaları yapmakta fayda vardır. 163 ve 334 no'lu Tebliğ'lerde geçen "kredi, dövizli kredisi" kavramlarının sadece banka kredisi kullanılması durumunda ortaya çıkabilecek faiz ve kur farklarını değil aynı zamanda işletmeler için bir diğer seçenek olan kredili (veresiye, vadeli) iktisadi kıymet alımını durumunda ortaya çıkan faiz ve kur farklarını da kapsadığını kabul etmek gerekmektedir. Aksi bir düşünce vergi idaresinin söz konusu düzenlemeleri getirmekteki amacına da ters düşeceği gibi bankalardan yapılan finansman teminindeki talep noktasında olumsuz sonuçlar doğurabilecektir.

Buna göre mükellef kurumun muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

1- Makinenin Satın Alınması

		20/07/2015		
253 TESİS MAKİNE CİHAZLAR		150.000		
191 İNDİRİLECEK KDV		27.000		
320 SATICILAR			150.000	
102 BANKALAR			27.000	
<i>1 € 3 TL x 50.000 = 150.000 TL</i>				

2- 1. Taksit Borç Ödemesi

30/11/2015	
253 TESİS MAKİNE CİHAZLAR	2.500
320 SATICILAR	75.000
191 İNDİRİLECEK KDV	450
191.01 KUR FARKI KDV ⁸	
$1 \text{ € } (3.10 \text{ TL} - 3 \text{ TL}) \times 25.000 = 2.500 \text{ TL} \times 0,18$	
102 BANKALAR	77.950
$1 \text{ € } (3.10 \text{ TL} - 3 \text{ TL}) \times 25.000 = 2.500 \text{ TL}$	

30.11.2015 tarihli ilk taksit ödemesi sırasında borçlanma tarihinde 3 TL olan Euro kuru 3.10 TL olduğundan ödeme sırasında mükellef kurum aleyhine oluşan 2.500 TL kur farkı 163 No'lu Tebliğ hükmü gereği aktifleştirme işleminin yapıldığı 2015 hesap dönemi sonuna kadar olan süreçte yer aldığından zorunlu olarak maliyet bedeline ilave edilmiştir.

1 No'lu Katma Değer Vergisi Genel Uygulama Tebliğine göre bedelin döviz cinsinden veya dövize endekslenerek ifade edildiği işlemlerde, bedelin kısmen veya tamamen vergiyi doğuran olayın vuku bulunduğu tarihten sonra ödenmesi halinde, satıcı lehine ortaya çıkan kur farkı esas itibarıyla vade farkı mahiyetinde olduğundan, matrahın bir unsuru olarak vergilendirilmesi gerekmektedir.

Buna göre, teslim veya hizmetin yapıldığı tarih ile bedelin tahsil edildiği tarih arasında ortaya çıkan lehte kur farkı için satıcı tarafından fatura düzenlenmek ve faturada gösterilen kur farkına, teslim veya hizmetin yapıldığı tarihte bu işlemler için geçerli olan oran uygulanmak suretiyle KDV hesaplanır.

Bedelin tahsil edildiği tarihte alıcı lehine kur farkı oluşması halinde, kur farkı tutarı üzerinden alıcı tarafından satıcıya bir fatura düzenlenerek, teslim ve hizmetin yapıldığı tarihteki oran üzerinden KDV hesaplanması gerekmektedir.

Örnek olay, KDV boyutuyla Tebliğ hükümleri bağlamında değerlendirdiğinde birinci taksit ödemesi sırasında satıcı (R) AŞ'nin lehine oluşan kur farkı için alıcı (P) Ltd. Şti.'ne fatura düzenlemesi ve 2.500 TL tutarındaki kur farkı için KDV hesaplaması gerekmektedir. (P) Ltd. Şti. ise adına düzenlenen faturada hesaplanan KDV tutarını indirim konusu yapabilecektir.

3- Dönem Sonu Borç Değerlemesi

31/12/2015	
320 SATICILAR	1.250
253 TESİS MAKİNE CİHAZLAR	1.250
$1 \text{ € } (3 \text{ TL} - 2,95 \text{ TL}) \times 25.000 = 1.250 \text{ TL}$	

⁸ Teslim veya hizmetin yapıldığı tarih ile bedelin tahsil edildiği tarih arasında ortaya çıkan lehte kur farkı için satıcı tarafından fatura düzenlenmek ve faturada gösterilen kur farkına, teslim veya hizmetin yapıldığı tarihte bu işlemler için geçerli olan oran uygulanmak suretiyle KDV hesaplanır. Söz konusu KDV alıcı için indirilecek KDV olmaktadır. (Katma Değer Vergisi Genel Uygulama Tebliği)

Satıcılar hesabında izlenen yabancı para ile olan borçların değerlemesi, VUK'un 280 ve 285'inci madde hükümleri gereği borsa rayici ile yapılacak olup, değerlendirme neticesinde bu kez borçlu (P) Ltd. Şti. lehine oluşan 1.250 TL tutarındaki kur farkı 334 No'lu Tebliğ hükümleri gereği maliyetten düşülmüştür.

1 No'lu KDV Genel Tebliğine göre, yıl sonlarında ve geçici vergi dönemlerinde, Vergi Usul Kanunu uyarınca yapılan değerlemeler sonucu oluşan kur farkları üzerinden KDV hesaplanmayacağından KDV ile ilgili herhangi bir kayıt bu aşamada yapılmamıştır.

İktisadi kıymetin dönem sonunda ayrılacak amortismanı ise aşağıdaki gibi hesaplanarak kayıtlara intikal ettirilecektir.

2015 Yılı Amortismanı: Varlığın Değeri⁹ x Amortisman Oranı

$(150.000 + 2.500) - 1.250 = 151.250 \times 0,20 = 30.250$ TL olarak bulunacaktır.

4- 2015 Yılı Amortismanı

31/12/2015	
730 GENEL ÜRETİM GİDERİ	30.250
257 BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR	30.250
/	

5- 2. Taksit Borç Ödemesi

02/02/2016	
253 TESİS MAKİNE CİHAZLAR	2.500
191 İNDİRİLECEK KDV	225
191.01 KUR FARKI KDV	
<i>1 € (3,05 TL - 3 TL) x 25.000 = 1.250 TL x 0,18</i>	
320 SATICILAR	73.750
102 BANKALAR	76.475
<i>1 € (3,05 TL - 2,95 TL) x 25.000 = 2.500 TL</i>	
/	

02.02.2016 tarihli ikinci taksit ödemesine ilişkin yapılan muhasebe kaydından da anlaşılacağı üzere dönem sonunda 1 €=2,95 TL olarak değerlendirilen Satıcılar hesabındaki yabancı para cinsinden borcun ödenmesi esnasında Euro kuru 3,05 TL olduğundan borçlu kurum aleyhine oluşan 2.500 TL kur farkı mükellef kurumun tercihi doğrultusunda makinenin maliyet bedeline ilave edilmiştir.

Burada satıcı lehine oluşan kur farkı nedeniyle düzenlenecek faturada hesaplanacak KDV'nin KDV Genel Tebliği hükümleri çerçevesinde vergiyi doğuran olayın vuku bulunduğu tarihteki kur (1 €=3 TL) ile ödemenin yapıldığı tarihteki kur (1 €=3,05 TL) arasındaki fark dikkate alınarak hesaplanması gerektiği hususu gözden kaçırılmamalıdır.

Oluşan maliyet bedeli üzerinden 2016 yılı amortismanı aşağıdaki gibi hesaplanmıştır.

2016 Yılı Amortismanı: Varlığın Değeri x Amortisman Oranı

$(151.250 + 2.500 =) 153.750 \times 0,20 = 30.750$ TL olarak bulunacaktır.

⁹ Varlığın Değeri; makinenin maliyet bedeli ile değerlendirilmesi neticesinde oluşan toplam değerdir.

31/12/2016	
730 GENEL ÜRETİM GİDERİ	30.750
257 BİRİKMIŞ AMORTİSMANLAR	30.750
/	

3.2- Alınan Kredinin İktisadi Kıymet İktisabında Kullanılması

Mükellefler tarafından kullanılan kredinin bir iktisadi kıymetin iktisabında kullanılması halinde, krediye ilişkin faizin iktisadi kıymetin aktifleştirildiği hesap döneminin sonuna kadar olan kısmının iktisadi kıymetin maliyetine intikal ettirilmesi, bu hesap döneminden sonrasına isabet eden kısmının ise maliyete intikal ettirilmek veya doğrudan gider yazılmak yönünde işleme tabi tutulması, söz konusu kredinin finansman amacıyla kullanılması halinde ise kredi sözleşmesine müstenit borcun değerlendirme gününe kadar hesaplanacak faizleriyle birlikte dikkate alınması ve faiz miktarının hesap dönemi ve geçici vergi dönemleri dikkate alınmak suretiyle mukayyet değerleri üzerinden pasifleştirilmek suretiyle değerlendirilmesi gerekmektedir.¹⁰

Dolayısıyla iktisadi kıymet iktisabında kullanılmayan kredi tutarına isabet eden faiz ve kur farkları için 163 ve 334 no'lu Tebliğlerinde yapılan açıklamalar değil, VUK'un değerlendirme hükümlerine ilişkin genel esaslar geçerli olacaktır.

Konuyu bir örnek yardımıyla açıklamaya çalışalım;

Örnek: (H) Ticaret AŞ tarafından pazarlama bölümünde kullanılmak üzere ofis binası alımı amacıyla 01.02.2015 tarihinde çekilen 1 yıl vadeli 120.000 TL kredinin 100.000 TL'lik bölümü bahse konu gayrimenkul alımında kullanılmış, 20.000 TL'lik bölümü ise kurumun gündelik nakit ihtiyacını karşılamak maksadıyla kullanılmıştır. Kredinin geri ödemesi, Şubat ayından başlamak üzere her ayın sonunda ve 13.000 TL'lik 12 taksit halinde (10.000 TL anapara ve 3.000 TL faiz) yapılacaktır. Gayrimenkul 15.02.2015 tarihinde aktive kaydedilmiş ve kullanılmaya başlanmıştır.

Buna göre; maliyet bedeli ile değerlendirilen gayrimenkulün alımında kullanılan krediye ilişkin katılan faiz tutarlarının aktifleştirme işleminin yapıldığı hesap dönemi olan 2015 yılı sonuna kadar gayrimenkulün maliyetine dahil edilmesi zorunlu bulunmaktadır.

Çekilen kredinin tamamı gayrimenkul alımında kullanılmadığından orantı yapılmak suretiyle aylık olarak aşağıdaki gibi hesaplanacak olan işletme ihtiyaçları için kullanılan kısma isabet eden faiz tutarı doğrudan gider yazılabilecektir.

$20.000/120.000 \times 3.000 = 500$ TL doğrudan gider yazılabilecek,

$3.000 - 500 = 2.500$ TL ise aktifleştirme işleminin yapıldığı 2015 hesap dönemi sonuna kadar gayrimenkulün maliyetine ilave edilecektir.

Kredinin şubat ayında yapılacak ilk taksit ödemesine ilişkin muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olup, aktifleştirme işleminin yapıldığı 2015 hesap dönemi sonuna kadar (aralık ayında yapılacak taksit ödemesi dahil) yapılacak kayıtlar aynı şekilde olacaktır. Ancak 31.01.2016 tarihine denk gelen son taksit ödemesinde gayrimenkul finansmanında kullanılan 100.000 TL'lik krediye isabet eden 2.500 TL faiz tutarı, mükellef kurumun tercihine bağlı olarak makinenin maliyetine dahil edilebileceği gibi doğrudan gider yazılabilmek imkânı da mevcuttur.

¹⁰ Sivas Defterdarlığının 10.07.2014 tarih ve 67630374-125[2013/11]-7 sayılı Özeldesesi

Kredinin ilk taksit ödemesi

		28/02/2015		
300 BANKA KREDİLERİ			10.000	
252 BİNALAR			2.500	
780 FİNANSMAN GİDERLERİ			500	
102 BANKALAR				13.000

3.3- İktisadi Kıymetler İçin Kredi Kullanımından Kaynaklanan Kredi Faizlerinin Ödeme Vadesinin İktisadi Kıymetlerin Amortisman Süresinden Fazla Olması

Amortisman tabi iktisadi kıymetlerin ilk iktisabında kredi kullanımından kaynaklanan faiz ve aleyhe kur farklarının gider veya maliyet unsuru olmasının mükellefin seçimine bırakıldığı dönemlerde mükellefin seçimini maliyetten yana yapması halinde, iktisadi kıymetin faydalı ömrü boyunca oluşacak faiz ve aleyhe kur farkları, yapılan tercih kapsamında iktisadi kıymetin maliyetine ilave edilecek ve iktisadi kıymet ile beraber kalan faydalı ömür süresince itfa edilecektir.

İktisadi kıymetin faydalı ömrünün kredi vadesinden daha kısa olması durumunda ise ödemeleri devam eden kredi faizlerinin iktisadi kıymetin faydalı ömrünün tamamlanmasından sonra giderleştirilmesi, kur farklarının ise kambiyo karı veya zararı olarak kayıtlara alınması gerekmektedir.¹¹

3.4- Kur Farkları ile İlgili Kullanılan “İthalat” Tabiri

163 no’lu Tebliğ’de yapılan açıklamalar sırasında kur farkları ile ilgili, “Döviz kredisi kullanılarak yurt dışından sabit kıymet ithal edilmesi sırasında veya sonradan bu kıymetlere ilişkin borç taksitlerinin değerlendirilmesi dolayısıyla ortaya çıkan kur farklarından” ifadesinin kullanılması, kur farklarının yalnızca sabit kıymet ithalinde veya ithalat nedeniyle borçlanılan tutarların değerlendirilmesi sırasında mı Tebliğ kapsamında maliyet ile ilişkilendirilmesinin zorunlu olduğu sorusunu akla getirmektedir. Ancak vergi idaresinin bu iradede olmadığı açıktır. Zira verdiği özgelelerde kur farkları ile ilgili açıklama yaparken ithalat veya yurt içi dövizli işlem ayırımına gitmemektedir. Örneğin makalemizin ikinci bölümünde yer verilen Özelge’de; yurtiçinden kullanılan dövizli banka kredisi ile Alışveriş Merkezi iktisap edilmesi nedeniyle; “Aleyhte oluşan kur farklarının, sabit kıymetin aktifleştirildiği dönemin sonuna kadar olan kısmının maliyete intikal ettirilmesi, aktifleştirildiği dönemden sonraki döneme ilişkin olanların ise seçimlik hak olarak doğrudan gider yazılması veya maliyete intikal ettirilmesi, lehe oluşan kur farklarının da, sabit kıymetin aktifleştirme işleminin gerçekleştiği dönemin sonuna kadar oluşan kısmının maliyetle ilişkilendirilmesi, aktifleştirildiği dönemden sonraki döneme ilişkin olanların ise kambiyo geliri olarak değerlendirilmesi veya maliyetten düşülmek suretiyle dikkate alınması gerekmektedir.” Açıklaması yapılmak suretiyle Tebliğ’de kullanılan ifadenin kelime anlamı olarak iradesini yansıtmadığını ortaya koymuştur.

4- SONUÇ

Amortisman tabi iktisadi kıymetlerin ilk iktisabında kredi kullanımından kaynaklanan faiz ve kur farklarının ilgili tebliğlerde yer alan açıklamalar dikkate alınmak suretiyle maliyetle ilişkilendirilmesi

¹¹ Konya Vergi Dairesi Başkanlığının 27.04.2016 tarih ve 48349025-105[262-3680]-21689 sayılı Özelgesi

veya doğrudan gider-gelir hesaplarına intikali önem arz etmektedir. Zira maliyete intikali gereken bir tutarın doğrudan gider yazılması matrahın aşınması yoluyla vergi ziyasına ve cezalı tarhiyata sebep olabileceğinden bu hususta mükelleflerin ve meslek mensuplarının oldukça dikkatli olmaları gerekmektedir. Ancak uygulamada gerek uygulamaya yön veren tebliğlerde kullanılan kelimelerin özensiz seçimi, gerekse vergi idaresinin zaman içerisinde değişen iradesini yeni bir mevzuat hükmü getirerek veya mevcut uygulamada değişiklik yaparak değil de mükellefin talebi doğrultusunda verilen özellemler yoluyla duyurmaya çalışması mükellef ile idare arasında hukuki uyumsuzluklara sebep olabilmektedir. Bu sebeple, mükelleflerin uygulamada ortaya çıkan müphem durumlarla ilgili mağduriyet yaşamamaları için vergi idaresinden izahat istemeleri elzemdir.

KAYNAKÇA

- 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu
- 163 Sıra No'lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği
- 334 Sıra No'lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği
- 187 Seri No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliği
- 1 No'lu Katma Değer Vergisi Genel Uygulama Tebliği
- 1 Sıra No' lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği
- İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığının 10.02.2015 tarih ve 11395140-105 [313-2014VUK1-18640]-229 sayılı Özelgesi
- İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığının 17.04.2014 tarih ve 11395140-105[262-2012/VUK-1-...]-1012 sayılı Özelgesi
- Konya Vergi Dairesi Başkanlığının 27.04.2016 tarih ve 48349025-105[262-3680]-21689 sayılı Özelgesi
- Sivas Defterdarlığının 10.07.2014 tarih ve 67630374-125[2013/11]-7 sayılı Özelgesi
- <http://www.osmanice.com/osmanlica-23408-nedir-ne-demek.html>